

วิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตถ์ที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย

An Analysis of The Value of Sekhiyavatta with Dhamma Principle to Support Bhikkhus in Thai Society

¹พระครูใบฎีกาสมพงษ์ ผึ้งแดง และ ²พระมหาปราโมทย์ แก้วนา และ ³วิโรจน์ คุ่มครอง
Phrakhrubaidika Somphong Paongdang and ²PhramahaPramote Kaewna and
³Viroj Koomkrong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Palisuksa Bhuddhagosa Campus, Thailand.
E-mail: ppna44@gmail.com, ² dr.pramote61@gmail.com, ³koom-krong9@hotmail.com

Received June 1, 2023; Revised September 3, 2023; Accepted October 6, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเสขียวัตถ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ และ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตถ์ที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ เรียบเรียง สรุปผลการวิจัยในลักษณะพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) เสขียวัตถ์คือธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทเพื่อให้พระสงฆ์สำรวมกาย วาจา ใจ เรียบร้อย งามสง่า มี 75 สิกขาบท ได้แก่ (1) หมวดสารูป 26 สิกขาบทว่าด้วยกิริยาที่ประพฤติ (2) หมวดโภชนาปฏิสังยุต 30 สิกขาบทว่าด้วยกิริยาในการรับบิณฑบาต และการฉัน (3) หมวดธัมมเทศนาปฏิสังยุต 16 สิกขาบท ว่าด้วยกิริยาในการแสดงธรรม 4) หมวดปกิณณกะ 3 สิกขาบทว่าด้วยเรื่องทั่วไป

2) หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ ได้แก่ ปาริสุตติสีล 4 คือ (1) สำรวมในพระปาฏิโมกข์ (2) สำรวมอินทรีย์ 6 (3) หลักเลี้ยงการเลี้ยงชีพที่ผิด (4) การพิจารณาปัจจัย 4 จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ ยารักษาโรค หลักสันโดษ 3 ได้แก่ (1) ยินดีตามที่ได้ (2) ยินดีตามกำลัง (3) ยินดีตามสมควร และหลักพระธรรมกถึก 5 ประการ คือ (1) แสดงธรรมโดยลำดับ (2) อ้างเหตุผล (3) ตั้งจิตเมตตาปรารถนาให้เป็นประโยชน์ (4) ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ (5) ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น

3) วิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตถ์ที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย ได้แก่ พระสงฆ์มีอาจารย์และโคจรที่ดีไม่ล่วงละเมิดอาบัติ 7 กอง มีการสำรวมอินทรีย์ สำรวมการนุ่งห่ม ไม่เลี้ยงชีวิตที่ไม่สมควร และใช้สอยปัจจัย 4 เป็นต้น ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำในสังคมไทย และส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามั่นคง

คำสำคัญ: เสขียวัตถ์; หลักพุทธธรรม; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This article aimed to study; (1) Sekhiyavatta in Buddhism, (2) the teachings supporting Sekhiyadhamma, (3) value of Sekhayavatta with supported virtues for Bhikkhus in Thai society. It was documentary research conducted by taking the data from Buddhist texts, and other related documents. The collected data was analyzed and compiled with descriptive statistics and content Analysis. The results were found that;

1. Sekhiyavatta refers to the customs with regulation for the right deeds, speech and mind, unity and faithfulness of Sangha consisting of 75 themes; 1) Sarupa group containing 26 themes dealing with proper behaviors, 2) Bhojanapatisanyutta containing 30 themes concerning to the way to receive alms-giving and eating, 3) Dhammadessanapatisanyutta section containing 16 themes dealing with Dhamma delivering, 4) Pakinnaka section containing 3 themes dealing with general behaviors.

2. the Buddha's teaching supported Sekhiyavatta include 4 Parisuddhisila; 1) Patimokkha control, 2) Sensual organs control, 3) avoiding wrong livelihood, 4) 4 basic needs consideration; robes, food, shelters and medicine, 3 Santuttha; 1) satisfaction on whatever received, 2) satisfaction as ability, 3) satisfaction on whatever is suitable, and 5 virtues of Dhamma teacher; 1) teaching in order, 2) teaching with reason supported, 3) teaching with compassion and aiming for most benefits, 4) teaching without greed, 5) teaching without blaming one-self and others.

3. An analysis of the value of Sekhiyavatta with supported virtues for Sangha in Thai society showed that Sangha or Bhikkhus who are with good behavior and character, never break down 7 Bhikkhus' disciplines, control five senses, having proper clothing, right livelihood, and consuming 4 basic needs etc. are faithful and holding the leader in Thai society as well as support the long life of Buddhism.

Keywords: Sekhiyavatta; Buddha's Teachings; Theravada Buddhism

บทนำ

วินัย คือ ประมวลบทบัญญัติ ข้อกำหนดสำหรับควบคุมความประพฤติ ไม่ให้เสื่อมเสีย และฝึกฝนให้ประพฤติดีงาม (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2551) วินัยสำหรับภิกษุ-ภิกษุณี มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สิกขาบท คือ บทบัญญัติข้อหนึ่ง ๆ ในพระวินัยที่ภิกษุพึงศึกษาปฏิบัติ พระพุทธองค์ยังมีบัญญัติสิกขาบทสำหรับพระภิกษุสงฆ์ การประพฤติปฏิบัติจึงเป็นลักษณะจารีตประเพณี ที่เรียกว่า “จารีตศีล” การบัญญัติสิกขาบท (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีการจัดหมวดหมู่พระวินัย ซึ่งเรียงจากอาบัติหนักไปหาอาบัติเบา หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสมการเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสมหน้าที่ของพระภิกษุ พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย ส่วนมารยาทไทยเป็นการยกเอาหมวดพระวินัยหมวดหนึ่งในวินัยของพระสงฆ์ ที่เรียกว่า หมวดเสขียวัตถ์ ว่าด้วยมารยาทอันงดงามของพระภิกษุ ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงนำมาจากมารยาทของกษัตริย์

เนื่องจากปัจจุบันนี้พระภิกษุ สามเณรไม่ปฏิบัติตามหลักเสขียวัตถ์จนมีปัญหาทางสังคมอย่างกว้างขวาง การออกข่าวของหน้าหนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ เกี่ยวกับเรื่องเงินทอง สีกา ต้มสุรา ยาเมา หลอกขายวัตถุมงคล ออกนอกกฎในข้อวัตรต่าง ๆ ตามสื่อที่จะเสนอออกมาจนมีผู้ศรัทธาน้อยให้หมดความศรัทธาในผู้นับถือ พระพุทธศาสนา เพื่อให้มีสภาวะที่เกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของชีวิต มีความสุขแท้จริง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำไปใช้ด้วยความรอบคอบ (Tan & Damnoen, 2020) มีความรู้ ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม (Damnoen et al., 2021) พร้อมด้วยจิตใจที่เป็นอิสระผ่องใสเบิกบาน ในท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สงบเรียบร้อย และร่มเย็นเป็นสุข (ปรียพร วิศาลบุรณ์ และคณะ, 2566; พระอรรถชาติ เดชดำรง, 2566) ส่งผลให้มีความประพฤติ และการกระทำที่ดีงาม ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่าง เป็นปกติสุข (พระสุริยา ไชยประเสริฐ และ ภาสกร เรืองรอง, 2566)

บทความนี้นำเสนอ วิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตถ์ที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย มี หลักการ วิธีการ โดยองค์ความรู้ศึกษาจะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ มีอาจารย์ความประพฤติ หรือมีสมณสาธิตทั้งดงาม และสามารถนำหลักธรรมไปดำเนินชีวิตของตนเอง และแนะนำเผยแผ่สั่งสอนผู้อื่น ถือว่า เป็นประโยชน์แก่พระศาสนาอย่างยิ่ง เพราะพระศาสดาจารย์อยู่ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเสขียวัตถ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่สนับสนุนเสขียวัตถ์
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตถ์ที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

เสขียวัตถ์

เสขียวัตถ์ หมายความว่า ข้อปฏิบัติหรือคุณสมบัติของคนที่ต้องศึกษา เป็นธรรมเนียมเกี่ยวกับเรื่องมารยาท ที่ภิกษุต้องสำเหนียก ฝึกฝนปฏิบัติ เสดียะไม่ใช่ข้ออาบัติ แต่เป็นข้อสิกขาบท ว่าด้วยมารยาทของบุคคลผู้ได้รับการ ศึกษาเรียกว่า เสดียวัตถ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อีกหนึ่งความหมายคือ วัตถ์ที่ภิกษุ จะต้องศึกษาธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียก หรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชนหรือในละแวกบ้านของผู้อื่น เพื่อยังให้เกิดความเลื่อมใส ของบุคคลในชุมชนนั้น ๆ จะได้มีความศรัทธาในพระพระพุทธศาสนา เสดียวัตถ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของวินัยบัญญัติของ พระภิกษุ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2550) มีความสำคัญของเสขียวัตถ์คือ เป็นวัตรที่ ภิกษุจะต้องศึกษา เป็นธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียกหรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้ เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชนหรือในละแวกบ้านของผู้อื่น เพื่อยังให้เกิด ความเลื่อมใสของบุคคลในชุมชนนั้น ๆ จะได้มีความศรัทธาในพระพระพุทธศาสนา

หลักพุทธธรรม

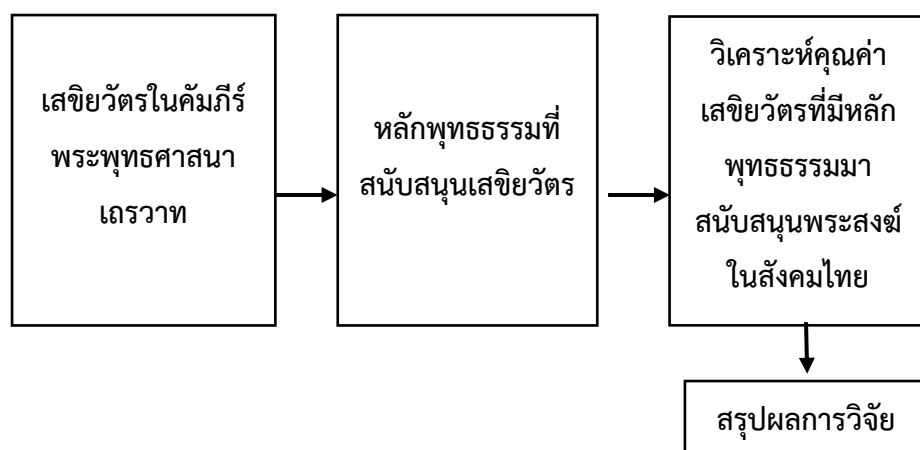
หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ โดยแบ่งออกเป็น ปาริสุทธิศีล 4 ที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ สันโดษ 3 ที่ สนับสนุนเสขียวัตถ์ หลักพระธรรมกถึกที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ ได้แก่ ปาฏิโมกข์สังวรศีลที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ เป็นผู้มีความ สำรวมในพระปาฏิโมกข์ละเว้นจากข้อห้ามทำตามข้อปฏิบัติรวม 227 ข้อ ซึ่งเป็นข้อห้ามเพื่อให้พระภิกษุได้ ตั้งใจสำรวมในวินัยบัญญัติ เว้นจากข้อห้ามที่ทรงห้าม ปฏิบัติตามข้อที่ทรงอนุญาตไม่ให้อวดอาบัติ การพิจารณา ปัจจัย 4 คือ ไตรจีวร อาหารบิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช โดยพิจารณาปัจจัย 4 คือไตรจีวร เป็นสิ่งที่ได้รับ

อนุญาตจากพระพุทธเจ้าแล้วจึงสามารถที่จะนุ่งห่มได้ จึงควรมีการพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงว่าเป็นเพียงความต้องการของร่างกายเพื่อป้องกันความร้อน หนาว เหลือบ ยุง เท่านั้น การรับประทานอาหารบิณฑบาต การฉันอาหาร ซึ่งเป็นการพิจารณาอย่างแยบคายแล้วจึงลงมือบริโภคอาหารและหลังจากบริโภคอาหารเสร็จจึงพิจารณาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เห็นจริงตามที่ร่างกายต้องการเท่านั้นเสนาสนะ เป็นการพิจารณาที่สงบห่างไกลจากฝูงชน เป็นที่ร่มรื่นเพื่อการพิจารณาธรรมที่จะเกิดขึ้นภายในร่างกายและจิตใจ และการพิจารณาคิลานเภสัช สันโดษที่สนับสนุนเสียยวัตร พระพุทธศาสนามีเป้าหมายของความสันโดษ คือ มุ่งให้ทุกคนมีปัจจัยพอเพียงที่จะเป็นอยู่ เป็นการถือเอาคนเป็นหลัก มิใช่ตั้งเป้าหมายไว้ที่ความมั่งคั่งพร้อมบริบูรณ์ ซึ่งเป็นการถือเอาวัตถุเป็นหลัก การใช้ปัจจัยสี่ในทางพระพุทธศาสนามีจุดหมายเพื่อต้องการใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีพเป็นขั้นตอนหนึ่งสำหรับใช้ก้าวต่อไปสู่จุดหมายที่สูงกว่าหรือเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตให้สูงขึ้น เพื่อความมีชีวิตที่ดีงามยิ่งขึ้นไป คนบางคนมีความต้องการวัตถุเพียงพอเท่าที่มีอยู่ แล้วก็สามารถหันมุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิต แต่บางคนยังไม่พร้อม ชีวิตยังคงขึ้นอยู่กับวัตถุมากกว่า เพื่อเป็นการไม่เบียดเบียนผู้อื่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักสันโดษมาปรับใช้ พระธรรมกถึก คือผู้ถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล การเทศน์ในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ในขณะที่การเทศน์นั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล สำหรับพระพุทธเจ้าแล้วบางครั้งจะทรงใช้คาถาประพันธ์หรือร้อยแก้วธรรมดา

สรุปว่า มารยาทเป็นสิ่งที่สามารถทำให้บุคคลที่มีมารยาทที่ดีนั้นเข้าถึงบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างไม่เคอะเขินในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมารยาทในการเดิน การนั่ง การนอน การพูด การรับประทานอาหารและอื่น ๆ ทั้งหมดล้วนเป็นการกระทำทางกายและวาจาให้เป็นแนวทางที่ถูกที่ควรเหมาะกับกาลเทศะและไม่เบียดเบียนให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์คุณค่าเสียยวัตรที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลักมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเสขียวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนเสขียวัตร และวิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตรที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย เช่นค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถาภาษาไทยอรรถกถาฎีกาปกรณ์วิเสสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญเป็นเบื้องต้น

2. รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร ตำราผลงานทางวิชาการและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตรของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทย

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ และชั้นทุติยภูมิมาวิเคราะห์เรียบเรียง แบบบรรยายเชิงพรรณนาแสดงความสำคัญของคุณค่าเสขียวัตรของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทย

4. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในเชิงพรรณนา

5. สรุปผลที่ได้จากการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ และประเด็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัย

เสขียวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

เสขียวัตร หมายถึง ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาท และเป็นข้อปฏิบัติที่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรจะต้องศึกษาต้องพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อปฏิบัติตามย่อมทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบ สำรวม งามสง่า และเมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชน จะทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งจะเป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาสืบไป ส่วนความสำคัญของเสขียวัตรคือ เป็นวัตรที่ภิกษุจะต้องศึกษา เป็นธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียกหรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ ประกอบด้วย (1) เสขียวัตรในหมวดสารูป หมายถึง สิกขาบทว่าด้วยกิริยามารยาทที่ควรประพฤติในเวลาเข้าไปในหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่การนุ่งห่ม การสำรวม ระวัง อิริยาบถ การพูดคุย ให้อยู่ในอาการที่เหมาะสม มี 26 สิกขาบท เช่น ควรนุ่งให้เป็นปริณทล ให้ชายผ้าเสมอกัน ไม่ห้อยไปข้างหน้าข้างหลัง ปกปิดกายด้วยดี ไปในบ้าน ไม่นั่งรัดเช้านบ้าน ส่วนการอธิบายเสขียวัตร คือ มารยาทที่ดีงามของพระสงฆ์ (2) เสขียวัตรมารยาทในหมวดโภชนาปฏิสังยุต 30 สิกขาบท คือ เป็นมารยาทที่ดีงามของพระสงฆ์ ในหมวดโภชนาปฏิสังยุต ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยกิริยามารยาทที่ควรประพฤติในการรับบิณฑบาต และการฉันภัตตาหาร เช่น การรับบิณฑบาตโดยเคารพ ควรแลดูแต่ในบาตร รับบิณฑบาต รับบิณฑบาตพอสมควรกับแรง ไม่เอาน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวหลงในบ้าน เป็นต้น (3) เสขียวัตรมารยาทในหมวดธัมมเทสนาปฏิสังยุต เป็นมารยาทที่ดีงามของพระสงฆ์มี 16 สิกขาบท คือ สิกขาบทว่าด้วยกิริยามารยาทในการแสดงธรรมแก่ผู้อื่นเช่น ไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ที่มีรณในมือ มีไม้พลองในมือ มีศีลตราในมือ เมื่อเดินทางไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ที่ไปทาง เป็นต้น ส่วนการอธิบายเสขียวัตรมารยาทในหมวดธัมมเทสนาปฏิสังยุต เป็นวิธีการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้เข้าถึงธรรมและรู้จักเลือกที่จะแสดงธรรม (4) เสขียวัตรหมวดปกิณณกะ 3 สิกขาบท เป็นมารยาทที่ดีงามของพระสงฆ์ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยกิริยามารยาทในการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เช่น เราไม่เป็นไข้ จักไม่ยืนถ่ายอุจจาระ ถ่าย ปัสสาวะ หากไม่สบายแล้วสามารถยืนถ่ายอุจจาระ และปัสสาวะได้ เนื่องจากว่าเวลาป่วยหนักอาจจะทำอะไรไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร เวลาจะเดินนั่งยืนหรือนอนย่อมมีความลำบากเสมอ

สรุปว่าเสขียวัตร์ หมายถึง ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาท และเป็นข้อปฏิบัติที่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรจะต้องศึกษาต้องฝึกฝนปฏิบัติ ประกอบด้วย เสขียวัตร์ในหมวดสารูป เสขียวัตร์มารยาทในหมวดโภชนปฏิสังยุต เสขียวัตร์มารยาทในหมวดธัมมเทศนาปฏิสังยุต และ เสขียวัตร์หมวดปภินณกะ

หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนเสขียวัตร์

ศีลของพระภิกษุที่ปรากฏในอนาคาเรียนวินัย ได้แก่ ศีลของพระภิกษุในพุทธศาสนาซึ่งเป็นมูลเหตุสำหรับชำระกาย วาจาให้บริสุทธิ์ผ่องใส เรียกว่า ปาฏิสุทธิศีล เป็นศีลที่ตั้งมั่นอยู่ในความบริสุทธิ์ คือ ปาฏิโมกข์สังวรศีล (พระพุทธโฆสาจารย์, 2536) อินทริยสังวรศีล อาชีวาปาริสุทธิศีล และปัจฉยสันนิสิตศีล ซึ่งเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของพระภิกษุ ประกอบด้วย 1) ปาฏิสุทธิศีล 4 ได้แก่ (1) ปาฏิโมกข์สังวรศีลที่สนับสนุนเสขียวัตร์ เป็นผู้มีควมสำรวมในพระปาฏิโมกข์ละเว้นจากข้อห้ามทำตามข้อปฏิบัติ คอยระวังสกัดกั้นโทษที่พึงจะละเมิดอาบัติ 7 กอง ทางกาย ทางวาจา ได้แก่ ปาราชิก 4 สังฆาติเสส 13 อนียต 2 นิสัคคียปาจิตติย 30 สุทธิกปาจิตติย 92 ปาฏิเทศนียะ 4 เสขียวัตร์ 75 และอธิกรณสมณะ 7 (มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) (2) อินทริยสังวรที่สนับสนุนเสขียวัตร์นั้น ถือเป็นโลกุตตรศีล คือ เป็นศีลที่ละกิเลส ศีลของผู้กำลังปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานคือ มีสติในการเห็นได้ยิน รู้กลิ่น รู้รส รู้ถูกต้องและรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ อันเป็นสภาพที่เกิดขึ้นกับใจในขณะที่มีสติ สงบ รู้ตัวทั่วพร้อม สำรวมระวัง ในตา หู จมูก ลิ้นกาย ใจ อยู่เนิ่น ก็คือ กำลังมีสติอยู่ สงบสำรวมระมัดมั่นอยู่ (3) อาชีวาปาริสุทธิศีลที่สนับสนุนเสขียวัตร์ คือ ศีลเป็นเครื่องบริสุทธิ์แห่งการเลี้ยงชีพ งดเว้นการเลี้ยงชีพที่ผิดเพี้ยนของนักบวชเสีย เช่นทำมาหากินอย่างชาวบ้าน เป็นวิถีการหลงโลก เสี่ยงโชคด้วยการพนันเช่น เป็นหมอยาเพื่อการอาชีพ เป็นหมอเสน่ห์ยาแฝด ชักสือขายหญิงให้เป็นสามิภรรยาคน เมื่อภิกษุงดเว้นจากอาชีพที่ผิดเสีย สำเร็จการเลี้ยงชีพตามสมณวิสัย ไม่สะสมทรัพย์สมบัติ ถือว่าพระจนสมบัติและมั่งมีคุณสมบัติ เป็นผู้งามในพระศาสนา (4) ปัจฉยสันนิสิตศีลที่สนับสนุนเสขียวัตร์ เป็นการพิจารณาปัจจัย 4 คือ ไตรจีวร อาหารบิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช โดยพิจารณาปัจจัย 4 คือไตรจีวร เป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาตจากพระพุทธเจ้าแล้วจึงสามารถที่จะนุ่งห่มได้ จึงควรมีการพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงว่าเป็นเพียงความต้องการของร่างกายเพื่อป้องกันความร้อนหนาว เหลือบุงเท่านั้น

2) สันโดษ 3 คือ ให้อินดีพอใจตามที่ได้ ให้อินดีตามกำลัง ให้อินดีตามสมควร โดยเน้นไปที่การยินดีพอใจในปัจจัย 4 อันเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ได้แก่ (1) ยถาลาภสันโดษที่สนับสนุนเสขียวัตร์ คือ ยินดีตามที่ได้ ได้แก่ ตนได้สิ่งใดมา หรือเพียรหาสิ่งใดมาได้ เมื่อเป็นสิ่งที่ตนพึงได้ ไม่ว่าจะหยาบหรือประณีตแค่ไหนก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ติดใจอยากได้สิ่งอื่น ลักษณะความยินดีพอใจตามสิ่งที่ได้มาแห่งตนเช่น ได้จีวรมาอย่างไรก็ยินดีในจีวรนั้น ได้บิณฑบาตมาอย่างไรก็ยินดีในบิณฑบาตนั้น ได้เสนาสนะมาอย่างไรก็ยินดีในเสนาสนะนั้น ได้เภสัชมาอย่างไรก็ยินดีในเภสัชนั้น (2) ยถาพลสันโดษที่สนับสนุนเสขียวัตร์ คือความยินดีพอใจตามกำลังจะทำให้เกิดความงดงามของภิกษุที่สันโดษตามกำลัง จะย่อมเป็นพลังแห่งศรัทธาในมหาชน จะเห็นว่าสำนึกอย่างหนึ่งในการบริโภคปัจจัย 4 ของพระสงฆ์ที่พ่วงมากับสันโดษ คือ สำนึกในเรื่องความชอบธรรมในการบริโภค ภิกษุจะมีความชอบธรรมในการบริโภคปัจจัย 4 ของชาวโลกมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับว่ามีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมมากน้อยเพียงไร (3) ยถาสารูปสันโดษที่สนับสนุนเสขียวัตร์ ยินดีตามสมควร คือ ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน อันสมควรแก่ภาวะฐานะ ชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุไม่ปรารถนาสิ่งของอันไม่สมควรแก่ภาวะฐานะของตน อาทิ เช่น ภิกษุบางรูปได้ปัจจัย 4 ที่มีค่ามาก เห็นว่าเป็นสิ่งสมควรแก่ ผู้อื่นก็นำไปมอบให้แก่ท่านผู้นั้น ตนเองใช้สอยแต่สิ่งของพอประมาณ เป็นต้น เพื่อที่จะไม่ให้เวลาหมดไปกับเรื่องเหล่านั้น วุ่นวายกับเรื่องเหล่านั้น นึกแต่จะเพียบบริโภคสิ่งเหล่านั้นจนอันไม่เป็นทำความเพียร

3) หลักพระธรรมกถึก ได้แก่ (1) ความหมายของพระธรรมกถึก คือ ผู้ถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2556) เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้

กันมาแต่สมัยพุทธกาล (2) ความสำคัญของพระธรรมกถึกที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ คือ ผู้ที่จะต้องไปกล่าวธรรม แสดงธรรม เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าในการนำธรรมของพระองค์ไปเผยแผ่แก่ประชาชน พระธรรมกถึกจึงต้องเป็นผู้ชาญฉลาด เข้าใจในหลักธรรมอย่างแจ่มแจ้ง ลักษณะการแสดงธรรม คือ การประกาศธรรม แสดงธรรม มีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะที่พอจะรวบรวมได้มีอยู่ 5 ลักษณะคือ 1. เทศนาธรรม 2. ปาฐกถาธรรม 3. อภิปรายธรรม 4. การสนทนาธรรม 5. บรรยายธรรม การแสดงธรรมทั้ง 5 ลักษณะ จะมีประโยชน์มากน้อยแค่ไหน เพียงไร ต้องขึ้นอยู่กับโลกทัศน์ของพระธรรมกถึกด้วยว่า พระธรรมกถึกรูปนั้น ๆ มีโลกทัศน์กว้างขวางแค่ไหน (3) คุณสมบัติแห่งธรรมกถึกที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ คือ ภารกิจที่จะเผยแผ่คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือนักเทศก์จะต้องประกอบด้วยองค์ 5 ประการ คือ 1. แสดงธรรมไปโดยลำดับไม่ตัดลัดให้ขาดความ 2. อ้างเหตุผลแนะนำให้ผู้ฟังเข้าใจ 3. ตั้งจิตเมตตาปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง 4. ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ 5. ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่นคือว่าไม่ยกตนเสียดสีผู้อื่น

สรุปว่า หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนเสขียวัตถ์ ได้แก่ หลักปาริสุทธิสีล 4 คือ ศีลของพระภิกษุในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นมูลเหตุสำหรับชำระกาย วาจาให้บริสุทธิ์ผ่องใส หลักสันโดษ 3 ให้อินทรีย์พอใจตามที่ได้ ให้อินทรีย์ตามกำลัง ให้อินทรีย์ตามสมควร โดยเน้นไปที่การยินดีพอใจในปัจจุบัน 4 อันเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต และหลักพระธรรมกถึก คือ ผู้ที่จะต้องไปกล่าวธรรม แสดงธรรม เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าในการนำธรรมของพระองค์ไปเผยแผ่แก่ประชาชน พระธรรมกถึกจึงต้องเป็นผู้ชาญฉลาด เข้าใจในหลักธรรมอย่างแจ่มแจ้ง

วิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตถ์ที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย

วิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตถ์ที่มีหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย โดยแบ่งออกเป็น

1) คุณค่าเสขียวัตถ์หมวดสารูปกับหลักปาริสุทธิสีล 4 ได้แก่ (1) คุณค่าเสขียวัตถ์หมวดสารูปกับหลักปาฏิโมกข์สังวรศีล โดยกลุ่มที่ 1 ว่าด้วยธรรมนิยมความประพฤติในเวลาเข้าหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่การนุ่งห่มเรียบร้อยในขณะที่อยู่ในชุมชน การสำรวมระวังอิริยาบถ การพูดคุยกันให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสมเมื่ออยู่ในชุมชนมาวิเคราะห์คุณค่าเสขียวัตถ์หมวดสารูปกับหลักปาฏิโมกข์สังวรศีล คือ พระสงฆ์พึงประพฤติอาจารย์ และโคจร ได้แก่ 1. คุณค่าอาจารย์ของพระสงฆ์ที่พึงประพฤติตามหลักเสขียวัตถ์หมวดสารูป คือ ความไม่ล่วงละเมิด (อาบัติ 7 กอง) ทางกาย ความไม่ล่วงละเมิดทางวาจา ความไม่ล่วงละเมิดทั้งทางกายและทางวาจา นี้เรียกว่า อาจารย์ที่พระสงฆ์พึงประพฤติตามหลักเสขียวัตถ์หมวดสารูป 2. คุณค่าโคจรของพระสงฆ์ที่พึงประพฤติตามหลักเสขียวัตถ์หมวดสารูป คือ ภารกิจบางรูปในพระศาสนานี้ ไม่เป็นผู้มีหญิงแพศยาเป็นโคจร ไม่เป็นผู้มีโรงดื่มเป็นโคจร ไม่อยู่คลุกคลีกับพระราชา กับสาวกเดียรฉัตร ด้วยการคลุกคลีที่ไม่สมควรบ้าง หรือว่า ย่อมเสพ ย่อมคบ ย่อมเข้าไปนั่งในภัตตาคารที่มีศรัทธาเลื่อมใส เป็นดุจโรงดื่ม รุ่งเรืองไปด้วยผ้ากาสาพัสดุ อบอวลไปด้วยลมฤๅษี มุ่งประโยชน์ มุ่งความเกษมจากโยคะแก่ภิกษุ อุบาสิกาเห็นปานนั้น เรียกว่า โคจรที่พระสงฆ์พึงประพฤติในปาฏิโมกข์สังวรศีลตามหลักเสขียวัตถ์หมวดสารูป (2) คุณค่าเสขียวัตถ์หมวดสารูปกับอินทรีย์สังวรศีล คือ การสำรวมอินทรีย์ เมื่อพระสงฆ์เห็นรูปทางตา ได้แก่ เห็นรูปด้วยจักขุวิญญาณที่สามารถจะเห็นรูปได้ เป็นผู้ไม่ถือเอาพยานุชณะ ได้แก่ ไม่ถือเอาอาการที่ต่างโดยมือ เท้า การยิ้มแย้ม การหัวเราะ การพูด และการเหลียวมอง เป็นต้น ย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมอินทรีย์คือจักขุนั้น พระสงฆ์ย่อมปฏิบัติเพื่อต้องการจะปิดอินทรีย์คือจักขุนั้น ด้วยบานประตูคือสติ ภารกิจปฏิบัติอยู่อย่างนี้เรียกว่า ย่อมรักษามโนธรรมคือจักขุ ย่อมถึงความสำรวมในอินทรีย์คือจักขุด้วย และเมื่อพระสงฆ์ฟังเสียงทางหู ตมกลืนทางจมูก เป็นต้น ก็มโนธรรมเหมือนกัน พึงทราบทั่วว่า สำรวมอินทรีย์ 6 ตามหลักเสขียวัตถ์หมวดสารูปนั่นเอง (3) คุณค่าเสขียวัตถ์หมวดสารูปกับอาชีวะปาริสุทธิสีล คือ ความหลอมลงที่พระสงฆ์ไม่พึงประพฤติ ได้แก่ ความหลอมลงด้วยการเสพปัจจัย ความหลอมลงด้วยการกระชับในที่ใกล้ หรือการวางท่าทางอิริยาบถ กิริยาที่วางท่าทางอิริยาบถ ความดำรงอิริยาบถด้วยดี การป็นสีหน้า ภาวะที่ป็นสีหน้า ความหลอมลง กิริยาที่หลอมลง ภาวะที่หลอมลง อันใดของ

ภิกษุผู้มุ่งลาภ สักการะ และชื่อเสียง ผู้ปรารถนาเลวทราม ถูกความอยากครอบงำ เรียกว่า ความหลงกลวงที่พระสงฆ์ไม่พึงประพฤตินาอาชีวะปริสุทธิศีล ได้แก่ พระสงฆ์ไม่เลี้ยงชีวิตที่ไม่สมควร เช่น ทำนาย อังคพพ ทำนายलग ทำนายอุบาท ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้าเป็นต้น พระสงฆ์เลี้ยงชีวิตในทางตรงกันข้ามก็ที่กล่าวมาแล้วชื่อว่า เลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ตามหลักเสียยวัตรหมวดสาธูป (4) คุณค่าเสียยวัตรหมวดสาธูปกับปัจจัยสันนิสิตศีล คือ การนุ่งห่มจีวรเพื่อจำกัด คือ เพื่อบรรเทาความหนาวเหน็ดชนิดหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้น ด้วยอำนาจความกำเริบแห่งธาตุภายใน หรือด้วยอำนาจความแปรปรวนแห่งฤดูภายนอกอย่างที่ว่าความหนาวนั้นจะไม่ก่อให้เกิดอาพาธขึ้นในสรีระ เพื่อจำกัด คือ เพื่อบรรเทาความร้อนแห่งไฟ เพื่อจำกัด คือ เพื่อบรรเทา เหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่งที่เลื้อยคลานไปเช่น งู เป็นต้น เพื่อจำกัด คือ เพื่อบรรเทาการปกปิดอวัยวะที่ยังความละอายให้กำเริบ

2) วิเคราะห์คุณค่าเสียยวัตรหมวดโภชนาปฏิสังยุตกับหลักสันโดษ ได้แก่ (1) คุณค่าเสียยวัตรหมวดโภชนาปฏิสังยุตกับหลักยถาลาภสันโดษในบิณฑบาตตามที่ได้มา คือ มิใช่เป็นการบริโภคอาหารเพื่อเล่น มิใช่เป็นการบริโภคอาหารเพื่อมัวเมา มิใช่เป็นการบริโภคอาหารเพื่อประดับตกแต่ง แต่เพื่อให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ เพื่อระงับความลำบาก เพื่อบรรเทาความดี ด้วยหวังว่า บำบัดทุกข์เก่า และป้องกันทุกข์ใหม่ ให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ การบริโภคอาหารตามแนวคำสอนของพระพุทธองค์ทำให้บรรเทาตัณหา คือ ความอยากกิน อยากลิ้มลองเกินความพอดี (2) คุณค่าเสียยวัตรหมวดโภชนาปฏิสังยุตกับหลักยถาลาภสันโดษในบิณฑบาตตามที่ได้มา การบริโภคอาหารตามหลักพระพุทธศาสนา จะมีส่วนช่วยป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันมิให้มีความต้องการทางกายและจิตถูกชักนำไปด้วยวัตถุอันเป็นสิ่งยั่ววนของกิเลส ตัณหา ซึ่งจะก่ออัตรถาวรในวิญญาน ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงสอนให้พิจารณาคุณค่าอาหารโดยแยกแยะด้วยปัญญาแล้วบริโภคก็จักไม่เกิดโทษทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น (3) คุณค่าเสียยวัตรหมวดโภชนาปฏิสังยุตกับหลักยถาลาภสันโดษในบิณฑบาตตามสมควรแก่ตน คือ มิใช่บริโภคเพื่อความสนุกสนาน มิใช่บริโภคด้วยความมัวเมา มิใช่บริโภคเพื่อตกแต่ง มิใช่บริโภคเพื่อประดับประดา แต่บริโภคเพียงเพื่อให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ ให้อัตรภาพเป็นไปได้ เพื่อจำกัดความเสียดแทงทางร่างกาย เพื่อการสนับสนุนต่อการประพฤติพรหมจรรย์ การบริโภคอาหารจึงต้องอาศัยหลักพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงคุณค่าของการบริโภคอาหาร คำสอนจึงมุ่งให้พิจารณาคุณค่าของอาหารด้วยปัญญาขณะบริโภค ถ้าการไม่พิจารณาขณะบริโภคถือว่าเป็นการบริโภคของคนเป็นหนี้

3) วิเคราะห์คุณค่าเสียยวัตรหมวดธัมมเทสนาปฏิสังยุตกับหลักพระธรรมกถึก ได้แก่ (1) คุณค่าเสียยวัตรหมวดธัมมเทสนาปฏิสังยุตกับพระธรรมกถึกในการสอนธรรม คือพระธรรมกถึกควรมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือเช่น 1. ประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับคนในองค์กร 2. ร่วมทำงานเป็นกลุ่ม จูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ 3. ให้บริการด้วยความเสมอภาค 4. มีความเป็นธรรมทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 5. เสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ (2) คุณค่าเสียยวัตรหมวดธัมมเทสนาปฏิสังยุตกับพระธรรมกถึกในการเผยแผ่ โดยพระธรรมกถึกผู้จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาพึงดำรงตนอยู่ในองคคุณของนักเผยแผ่ที่ดีด้วยเช่นกัน เพื่อยังศรัทธาความเลื่อมใสและให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือ 1. ปณิธาน 2. ปฏิสัมภิยา 3. พหุสุต 4. การรู้จักแสดงธรรมไปตามขั้นตอน พระธรรมกถึกมักควรใส่ใจเรื่องวินัยเกี่ยวกับการแสดงธรรม เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ซึ่งเป็นมารยาทที่ติงามของพระธรรมกถึก

4) วิเคราะห์คุณค่าเสียยวัตรหมวดปกิณณกะกับหลักสันโดษ 3 ได้แก่ (1) คุณค่าเสียยวัตรหมวดปกิณณกะกับหลักยถาลาภสันโดษในภสัช คือ เป็นผู้สันโดษในยารักษาโรคตามที่ตนได้ เพื่อบรรเทาทุกข์เวทนาอันเกิดขึ้นจากโรคต่าง ๆ เป็นเป็นต้น เพื่อความเป็นผู้ไม่มีโรคเบียดเบียนร่างกายของตน (2) คุณค่าเสียยวัตรหมวดปกิณณกะกับหลักยถาลาภสันโดษในภสัช คือ เป็นผู้สันโดษในภสัชตามกำลังของตนคือ การใช้ยารักษาโรค เพื่อระงับอาพาธหรือโรคต่าง ๆ อันเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์เวทนา (3) คุณค่าเสียยวัตรหมวดปกิณณกะกับหลักยถาลาภสันโดษใน

เกสซ์ คือ เป็นผู้สันโดษในเกสซ์ตามสมควรแก่ตนคือ การใช้ยารักษาโรคในพุทธศาสนา เพื่อระงับอาพาธหรือโรคต่าง ๆ อันเป็นบ่อเกิดแห่งทุกขเวทนา

สรุปวิเคราะห์หลักพุทธธรรม ที่มาสืบสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทยนั้น โดยหลักแล้วประกอบด้วย 4 พุทธธรรม คือ 1) หลักปาริสุทธิศีล 4 มีปาฏิโมกขสังวรศีล ว่าด้วยธรรมเนียมความประพฤติในเวลาเข้าหมู่บ้าน อินทริยสังวรศีล คือ การสำรวมอินทริย อาชีวนปรีสุทธิศีล คือ ความหลอกลวงที่พระสงฆ์ไม่พึงประพฤติ และปัจฉยสันนิสิตศีล คือ การนุ่งห่มจีวร 2) หลักสันโดษ มีโภชนปฏิสังยุตกับหลักยถาลาภสันโดษในบิณฑบาตคือ มิใช่เป็นการบริโภคอาหารเพื่อเล่น โภชนปฏิสังยุตกับหลักยถาลาภสันโดษในบิณฑบาตตามที่ได้มา การบริโภคอาหารตามหลักพระพุทธศาสนา โภชนปฏิสังยุตกับหลักยถาลาภสันโดษในบิณฑบาตตามสมควรแก่ตน คือ มิใช่บริโภคเพื่อความสนุกสนาน 3) หลักพระธรรมกถึก มี ธรรมเทศนาปฏิสังยุตกับพระธรรมกถึกในการสอนธรรม คือพระธรรมกถึกควรมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ธรรมเทศนาปฏิสังยุตกับพระธรรมกถึกในการเผยแผ่ โดยพระธรรมกถึกผู้จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา พึงดำรงตนอยู่ในองค์คุณของนักเผยแผ่ที่ดีด้วยเช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

เสขียวัตร 75 เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัยของพระภิกษุในศีล 227 ข้อ กล่าวคือเป็นวัตรที่ภิกษุจะต้องศึกษาธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียก หรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชนหรือในละแวกบ้านของผู้อื่น เพื่อยังให้บุคคลในชุมชนนั้น ๆ เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา โครงสร้างศีล 227 ข้อ เสขียวัตร ประกอบด้วย 4 หมวด หมวด “สารูป” มี 26 สิกขาบท - ว่าด้วยกิริยามารยาทที่ควรประพฤติในเวลาเข้าไปในหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่การนุ่งห่ม การสำรวม ระวัง อิริยาบถ การพูดคุย ให้อยู่ในอาการที่เหมาะสม หมวด “โภชนปฏิสังยุต” มี 30 สิกขาบท - ว่าด้วยกิริยามารยาทที่ควรประพฤติในการรับบิณฑบาต และการฉันภัตตาหาร หมวด “ธรรมเทศนาปฏิสังยุต” มี 16 สิกขาบท - ว่าด้วยกิริยามารยาทในการแสดงธรรมแก่ผู้อื่น หมวด “ปภินกะ” มี 3 สิกขาบท - ว่าด้วยกิริยามารยาท ในการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ

สรุป

เสขียวัตร คือ ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาท และเป็นข้อปฏิบัติที่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรจะต้องศึกษาต้องพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ ครั้งเมื่อพระภิกษุสงฆ์และสามเณรปฏิบัติตามย่อมนำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบ สำรวม งามสง่า และเมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชนจะทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งจะเป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาสืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาวินัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีค้นคว้าเชิงเอกสาร ซึ่งทำให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ส่วนคุณค่าเสขียวัตรที่มีหลักพุทธธรรมมาสืบสนุนพระสงฆ์ในสังคมไทย บุคคลควรนำไปประยุกต์ใช้ คือ เสขียวัตรหมวดสารูปกับปาฏิโมกขสังวรศีล คือ พระสงฆ์ไม่ล่วงละเมิดอาบัติ 7 กอง อินทริยสังวรศีล คือ สำรวมอินทริย 6 อาชีวนปรีสุทธิศีล คือ พระสงฆ์มิอาจชีพที่บริสุทธิ์ ไม่เลี้ยงชีวิตที่ไม่สมควร และปัจฉยสันนิสิต

ศีล คือ พระสงฆ์ใช้สอยปัจจัย 4 เพื่อกำจัด คือ เพื่อบรรเทาความหนาว ความร้อน เหลือบ ยุง ลม แดด เป็นต้น 2. คุณค่าเสียยวัตรหมวดโภชนาปฎิ สังกฎกับหลักสันโดษ 3 ได้แก่ ยถาลาภสันโดษในบิณฑบาตตามที่ได้มา ยถาพลสันโดษในบิณฑบาตตามกำลังของตน ยถาสารูปสันโดษในบิณฑบาตตามสมควรแก่ตนพิจารณาคุณค่าของอาหารแล้วบริโภคตามหลักเสียยวัตรหมวดโภชนาปฎิสังยุต 3. คุณค่าเสียยวัตรหมวดธัมมเทศนาปฎิสังยุตกับหลักพระธรรมกถึกโดยผู้จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา พึงดำรงตนอยู่ในองค์คุณของนักเผยแผ่ที่ดี ไม่แสดงธรรมแก่บุคคลที่ไม่ควรแสดงธรรม 4. คุณค่าเสียยวัตรหมวดปกิณณกะกับหลักสันโดษ 3 ได้แก่ ยถาลาภสันโดษในเกสัช คือ เป็นผู้สันโดษในยารักษาโรคตามที่ได้ ยถาพลสันโดษในเกสัช คือ เป็นผู้สันโดษในยารักษาโรคตามกำลังของตน และยถาสารูปสันโดษในเกสัช คือ เป็นผู้สันโดษในยารักษาโรคตามสมควรแก่ตน ถ้าไม่เป็นไข้ก็ไม่ควรถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะลงในน้ำ เป็นต้นตามหลักเสียยวัตรหมวดปกิณณกะ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) วิเคราะห์การประพฤติปฏิบัติตามหลักเสียยวัตรหมวดโภชนาปฎิสังยุต
- 2) วิเคราะห์การประพฤติปฏิบัติตามหลักเสียยวัตรหมวดธัมมเทศนาปฎิสังยุต
- 3) วิเคราะห์การประพฤติปฏิบัติตามหลักเสียยวัตรหมวดปกิณณกะ

เอกสารอ้างอิง

- ปรียพร วิศาลบุรณ์, สุรัฎภา รอดมณี, เนาวนิจ พึ่งจันทร์เดช และ เบญญาภา ทนต์ประเสริฐเวช. (2566). จิตบำบัดตามแนวพุทธจิต: บทวิเคราะห์ในมิติทางการพยาบาล. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 120-140.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระพุทธโฆสาจารย์. (2536). *วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระสุริยา ไชยประเสริฐ และ ภาสกร เรืองรอง. (2566). การพัฒนารูปแบบสื่อจักรวาลนฤมิต ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาด้วยการใช้เทคนิคการเล่าเรื่องผ่านสื่อสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องพุทธประวัติสำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(2), 1067-1077.
- พระอรรถชาติ เดชดำรง. (2566). การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม : มุมมองของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(2), 481-492.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1–20.